

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi T-4/20

**Sieć Badawcza Łukasiewicz – Port Polski Ośrodek Rozwoju Technologii
versus
Euroopa Komisjon**

Üldkohtu (esimene koda) 27. aprilli 2022. aasta otsus

Vahekohtuklausel – Teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmenda raamprogrammi (2007–2013) alusel sõlmitud toetusleping – Rahastamiskõlblikud kulud – Tagastamisnõue – Finantsaudit – OLAFi uurimine – Huvide konflikt perekondlike või emotsionaalsete sidemete tõttu – Heausksuse põhimõte – Perekonnaseisul põhineva diskrimineerimise keelu põhimõte – Õiguspärane ootus – Tühistamishagi – Võlateated – Lepinguga lahutamatu seotud dokumendid – Vaidlustamatud aktid – Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile – Vastuvõetamatus

1. Kohtumenetlus – Otsuste avaldamine – Liidu kohtu kohustus tagada õiglane tasakaal otsuste avalikustamise ja õiguse isikuandmete kaitsele vahel – Nõue jätta avalikustamata andmed, mis võimaldavad isikuid tuvastada või mis puudutavad töölepinguid, organisatsioonilist struktuuri või juhtimistavasid – Rahuldumata jätmine – Väljajätt, mis võib kahjustada kohtuotsustega tutvumist ja neist arusaamist (ELTL artikkel 15)

(vt punktid 29–33)

2. Euroopa Liidu eelarve – Liidu rahaline toetus – Toetusesaaja kohustus täita toetuse andmise tingimusi – Teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmes raamprogramm (2007–2013) – Toetusleping – Auditeerimismenetlus ja kontrollimenetlus – Audit, mille viis läbi välisauditiühing komisjoni ülesandel – Pärast lõpliku auditiaruande heakskiitmist Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) algatatud kontrollimenetlus – Võlgnetavate summade sissenõudmine komisjoni poolt kontrollimenetluses tuvastatud eeskirjade eiramise tõttu – Lubatavus – Auditimenetlusest sõltumatu kontrollimenetlus (Nõukogu määrus nr 1605/2002, artikkel 119; komisjoni määrus nr 2342/2002, artikli 183 esimese lõigu punkt a ja teine lõik)

(vt punktid 43–65)

3. Euroopa Liidu eelarve – Liidu rahaline toetus – Toetusesaaja kohustus täita toetuse andmise tingimusi – Teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmes

raamprogramm (2007–2013) – Toetusleping – Finantsaudit – Auditi lõpparuanne, mille institutsioon on heaks kiitnud – Aruande siduvus ja muutmatus – Välistamine (Nõukogu määrus nr 1605/2002, artikkel 119)

(vt punktid 70–74)

4. *Euroopa Liidu eelarve – Liidu rahaline toetus – Toetusesaaja kohustus täita toetuse andmise tingimusi – Teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmes raamprogramm (2007–2013) – Toetusleping – Perekondlike või emotsionaalsete suhetega seotud huvide konflikti oht – Ümberlükatav eeldus, et esineb huvide konflikt – Tõendamiskoormise jaotus – Ullatus*

(vt punktid 81–84)

5. *Euroopa Liidu eelarve – Liidu rahaline toetus – Toetusesaaja kohustus täita toetuse andmise tingimusi – Teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmes raamprogramm (2007–2013) – Toetusleping – Perekondlike või emotsionaalsete suhetega seotud huvide konflikti oht – Abikaasa, kelle töökohustus on kiita heaks tema abikaasa tööaja arvestused, ilma et tal oleks võimalik neid muuta – Huvide konflikti oht, mis võib kahjustada projekti erapooletut ja objektiivset elluviimist – Töökohustus haldusala alluvussuhte puudumine abikaasade vahel – Mõju puudumine*

(vt punktid 85–96)

6. *Euroopa Liidu institutsioonid – Pädevuse teostamine – Kohustus austada põhiõigusi ka lepingute puhul – Vahekohtuklausel, millega antakse liidu kohtule pädevus vaadata läbi lepinguga seotud vaidlusi – Selles lepingus kokku lepitud kohaldatav õigus, mis ei ole liidu õigus – Mõju puudumine asjaomasele pädevusele – Põhiõiguste teostamise piiramine – Tingimused (ELTL artikkel 317; Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 52)*

(vt punktid 98–100)

7. *Euroopa Liidu eelarve – Liidu rahaline toetus – Toetusesaaja kohustus täita toetuse andmise tingimusi – Teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmes raamprogramm (2007–2013) – Toetusleping – Peresuhtega seotud huvide konflikti oht, mis võib kahjustada projekti erapooletut ja objektiivset elluviimist – Võlgnetavate summade sissenõudmine komisjoni poolt – Kohustus järgida usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtet – Põhiõiguste harta artiklitega 7 ja 9 tagatud õiguste rikkumine – Puudumine (Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artiklid 7 ja 9)*

(vt punkt 101)

8. *Tühistamishagi – Vaidlustatavad aktid – Mõiste – Siduvate õiguslike tagajärgedega aktid – Institutsiooni väljastatud võloteade toetuslepingu alusel tasumisele kuuluvate summade kohta – Ettevalmistav akt – Välistamine*

Kokkuvõte

Hageja Sieć Badawcza Łukasiewicz on uurimisinstituut, kes sõlmis toetusesaajana Euroopa Ühenduse teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmenda raamprogrammi (2007–2013) raames kolm toetuslepingut.

Aastal 2013 viis komisjoni volitatud välisauditifirma selle programmi raames sõlmitud teatud toetuslepingute suhtes läbi auditi. Hiljem heitis Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) uurimise raames hagejale ette kaasatust tema teatud töötajate tööaja arvestuses valeandmete esitamisse. OLAFi järelduste alusel väljastas komisjon võlateated, milles nõuti teatud summade maksmist kahjuhüvitise ja intressina. Nimelt ei nõustunud ta ühe sellise töötaja (edaspidi „kõnealune töötaja“) tööjõukuludega, kelle tööajaarvestusele oli alla kirjutanud tema abikaasa. Hageja tasus nõutud summad täies ulatuses, kuid esitas Üldkohtule hagi, paludes muu hulgas tuvastada, et komisjoni lepingust ei ole tekkinud võlanõuet, ja nõudis võlateadetes märgitud summade tagasimaksmist.

Üldkohus jättis hagi rahuldamata ja analüüsis esiteks komisjoni tagasinõude õiguspärasust ja teiseks perekondlike sidemetega seotud huvide konflikti olemasolu.

Üldkohtu hinnang

Pärast seda, kui Üldkohus oli jättnud rahuldamata hageja taotluse jätta teatud andmed üldsusele avaldamata, põhjendusel et neid andmeid ei olegi kohtuotsuses esitatud või et nende väljajätmine võib kahjustada kohtuotsusega tutvumist ja sellest arusaamist, analüüsis Üldkohus komisjoni sissenõudekorralduste õiguspärasust.

Sellega seoses märkis ta kõigepealt, et kõnealused toetuslepingud näevad ette esiteks auditimenetlused ja teiseks kontrollimenetlused. Niisugused kontrollimenetlused, nagu on nähtud ette kõnealustes toetuslepingutes, on meetmed, mis kuuluvad pooltele siduvasse lepingulisse raamistikku ning asetsevad autonoomselt kõrvuti auditimenetlustega. See on osa OLAFi läbiviidavast menetlusest.

Üldkohus leidis sellega seoses, et esiteks oli komisjonil vastavalt asjaomastele toetuslepingutele õigus nõuda kontrollimenetluse lõpus võlgnetavate summade tagasimaksmist, kui ta oli tuvastanud, et hageja oli eeskirju eiranud¹. Teiseks ei ole kehtestatud mingit konkreetset menetluslikku erikorda, millisel viisil tuvastatakse eeskirjade eiramised kontrollimenetlustes, mis on algatatud pärast tegevus- ja raamatupidamisaruande heakskiitmist². Seega, vastupidi hageja kinnitusele, et komisjon ei saanud vaidlusaluste toetuslepingute kohaselt eirata lõplikku auditiaruannet, on käesoleval juhul läbi viidud menetlus sõltumatu auditimenetlusest, mida hageja silmas peab. Selles osas rõhutas Üldkohus, et kõnealuste toetuslepingute ja finantsmääruse

¹ Kõnealuste toetuslepingute II lisa artikli II.22 lõige 6 ja artikli II.21 lõike 1 teine lõik.

² Nõukogu 25. juuni 2002. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 1605/2002, mis käsitleb Euroopa ühenduste üldelarve suhtes kohaldatavat finantsmäärust (EÜT 2002, L 248, lk 1; ELT eriväljaanne 01/04, lk 74; edaspidi „finantsmäärus“), artikkel 119.

sätetest tuleneb, et need auditid ei ole siduvad³. Seega ei saa auditi lõpparuannet isegi pärast komisjonipoolset heakskiitmist pidada millekski, mis on komisjonile siduv ja muutumatu, ning komisjon ei ole seotud finantsauditi järelustega, kui sellest auditist hilisem kontroll seab selle tulemused kahtluse alla.

Seejärel tõdes Üldkohus perekondlike sidemetega seotud huvide konflikti ohu kohta, et kõnealustest toetuslepingutest tuleneb huvide konflikti ohu esinemise suhtes ümberlükatav eeldus, et niisugune oht esineb muu hulgas juhul, kui isikud, kellel on perekondlikud või emotsionaalsed sidemed, on ühel või teisel viisil kaasatud samasse projekti⁴. Käsitletaval juhul tuleb abielusideme tõttu kõnesoleva töötaja ja tema abikaasa vahel lähtuda sellest eeldusest.

Üldkohus leidis, et asjaolust, et töötaja abikaasa kiidab oma abikaasa tööajaarvestuse heaks, ilma et tal oleks võimalust seda muuta, ehkki ta on selle arvestuse „järelevaataja“ (*supervisor*), piisab asumaks seisukohale, et hageja loodud kontrollisüsteem ei vasta nõudele, mida ta peab täitma ja mille kohaselt peab ta võtma vajalikud ettevaatusabinõud, et vältida igasugust sellist huvide konflikti ohtu perekondlikus või emotsionaalses plaanis, mis võib kahjustada asjaomase projekti erapooletut ja objektiivset elluviimist, vastavalt kõnealustele toetuslepingutele. Üldkohtu arvates ei saa perekonnaseisu mõju välistada ainuüksi seepärast, et töökeskkonnas puudub alluvussuhe. Järelikult võidi asjaomase projekti nõuetekohast elluviimist kahjustada.

Lisaks, mis puudutab hageja argumenti, et komisjoni seisukoht kujutab endast diskrimineerimist perekonnaseisu tõttu, mis on vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklitega 7 ja 9⁵, siis märkis Üldkohus, et perekondlike või emotsionaalsete sidemete tõttu tekkida võiva mis tahes huvide konflikti vältimise nõude eesmärk on hoida ära erapooletuse ja objektiivsuse nõude tõsine ja ilmselge rikkumine ning isik, kes vastutab liidu toetatava projekti kallal töötavate teadlaste töötaja arvestuste kinnitamise eest, peab seda nõuet järgima. Seega, isegi kui eeskiri, mille eesmärk on tagada huvide konflikti puudumine, võib riivata harta artiklitega 7 ja 9 tagatud õigusi, ei riivata mitte nende õiguste olemust, vaid äärmisel juhul piiratakse nende kasutamist.

Selles küsimuses leidis Üldkohus, et kõnealusel juhul on sellise piirangu eesmärk tagada usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtte⁶ järgimine ja see on vajalik, kuna komisjonil ei ole muid vahendeid toetusesaaja deklareeritud tööjõukulude õigsuse kontrollimiseks kui vahendid, mis tulenevad eelkõige usaldusväärse tööajaarvestuse esitamisest. See piirang ei ole ebaproportsionaalne, sest esiteks ei riivata harta artiklitega 7 ja 9 kaitstud õiguste olemust ennast ning teiseks võib täita nõude vältida igasugust huvide konflikti perekondlike või emotsionaalsete sidemete tõttu minimaalsete organisatoorsete kohanduste abil.

Lõpuks jättis Üldkohus vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata hagi, mille hageja esitas ELTL artikli 263 alusel ja milles paluti tühistada komisjoni 12. novembri 2019. aasta kiri, millega viimati nimetatute teavitas teda võloteadete väljastamisest. Ta tõdes selles osas, et hageja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ei ole rikutud, kuna hageja esitas ELTL artikli 272 kohase lepingulisel alusel esitatud hagi ja kuna selle hagi põhjendamiseks esitatud väited on läbi vaadanud pädev kohus.

³ Eelkõige on kõnealuste toetuslepingute II lisa artikli II.22 lõikes 1 ette nähtud võimalus teha uued auditid viie aasta jooksul pärast asjaomase projekti lõpuleviimist. Lisaks on finantsmääruse artikli 119 lõikes 1 märgitud, et see, et institutsioon on lõpliku tegevus- ja raamatupidamisaruande heaks kiitnud, ei takista „institutsiooni tegemast hilisemaid kontrollimisi“.

⁴ Kõnealuste toetuslepingute II lisa artikli II.3 punkt n.

⁵ Harta artiklid 7 ja 9 puudutavad õigust era- ja perekonnaelu austamisele, õigust abielluda ja õigust luua perekond.

⁶ See põhimõte on sätestatud ELTL artiklis 317.